

Едиција *Монографије*
Књига 31

Дејан Бошковић
Владимир М. Цветковић

ПРОЦЕНА РИЗИКА У СПРЕЧАВАЊУ
ИЗВРШЕЊА КРИВИЧНИХ ДЕЛА
ЕКСПЛОЗИВНИМ МАТЕРИЈАМА

КРИМИНАЛИСТИЧКО-ПОЛИЦИЈСКА АКАДЕМИЈА
Београд, 2017

САДРЖАЈ

ПРЕДГОВОР.....	IX
----------------	----

Глава I

ОСВРТ НА ОСНОВНЕ ПОСТАВКЕ НАУЧНЕ ЗАМИСЛИ ИСТРАЖИВАЊА.....	1
--	---

Глава II

ОПАСНЕ И ЕКСПЛОЗИВНЕ МАТЕРИЈЕ.....	5
1. Појам и подела опасних материја.....	6
2. Појам и врсте експлозивних материја	10
2.1. Основне карактеристике експлозивних материја од значаја за процену ризика од извршења кривичних дела	15
2.2. Основне делатности са експлозивним материјама од утицаја на процену ризика од извршења кривичних дела.....	18
2.2.1. Производња експлозивних материја.....	18
2.2.2. Промет експлозивних материја.....	19
2.2.3. Транспорт експлозивних материја	22
2.2.4. Складиштење експлозивних материја	25
3. Мере заштите и надзора у производњи, промету, транспорту и складиштењу експлозивних материја и њихов утицај на отклањање узрока и идентификацију ризика од извршења кривичних дела.....	26

Глава III

КЛАСИФИКАЦИЈА КРИВИЧНИХ ДЕЛА КОЈА СЕ ИЗВРШАВАЈУ ЕКСПЛОЗИВНИМ МАТЕРИЈАМА И ЊИХОВА КРИМИНАЛИСТИЧКО-СТРАТЕШКА АНАЛИЗА	35
1. Класификација кривичних дела која се могу извршити експлозивним материјама.....	35
2. Криминалистичко-стратешка анализа кривичних дела извршених експлозивним материјама и њен значај за идентификацију фактора ризика	38

Глава IV

ЗНАЧАЈ ПРОЦЕНЕ РИЗИКА ЗА СПРЕЧАВАЊЕ ИЗВРШЕЊА КРИВИЧНИХ ДЕЛА ЕКСПЛОЗИВНИМ МАТЕРИЈАМА.....	45
1. Појам и класификација ризика	45
2. Методологија процене ризика од извршења кривичних дела у производњи, промету, транспорту складиштењу експлозивних материја	49
2.1. Нормативни оквир за израду методологије процене ризика од извршења кривичних дела експлозивним материјама	49
2.2. Структура поступка процене ризика од извршења кривичних дела експлозивним материјама	51
2.2.1. Појам и фазе управљања ризиком	51
2.2.2. Осврт на међународне аспекте управљања ризиком од експлозивних материја	55
2.2.3. Поступак процене ризика и његов значај за спречавање извршења кривичних дела експлозивним материјама.....	61
2.2.4. Специфичности процене ризика од извршења кривичних дела експлозивним материјама.....	65
2.2.4.1. Значај процене ризика у вези са експлозивним материјама	65
2.2.4.2. Ризици у пословању са експлозивним материјама.....	67
2.2.4.3. Активности у склопу процене ризика од извршења кривичних дела експлозивним материјама.....	70
2.3. Осврт на методе процене ризика од извршења кривичних дела експлозивним материјама	76
2.3.1. Анализа помоћу чек-листе	77
2.3.2. Метода FTA (<i>Fault Tree Analysis</i>)	77
2.3.3. Метода SARA (<i>Scanning, Analysis, Response, Assessment</i>)	78
2.3.4. Метода ETA (<i>Event Tree Analysis</i>)	79
2.3.5. Метода OCTAVE (<i>Operationally Critical Threat Asset and Vulnerability Evaluation</i>).....	80
2.3.6. Метода HAZOP	81
2.3.7. Метода FMEA (<i>Failure modes and Effect Analysis</i>)	82
2.3.8. SWOT анализа	83
2.3.9. РНА анализа (<i>Preliminary Hazards Analysis</i>).....	84

2.4. Специфичности процене еколошких ризика	85
2.5. Мере привредних субјеката за отклањање и смањење ризика од изазивања удеса, односно извршења кривичних дела експлозивним материјама	88

Глава V

АНАЛИЗА МЕЂУНАРОДНЕ И НАЦИОНАЛНЕ ПРАВНЕ РЕГУЛАТИВЕ И СТАНДАРДА ОД ЗНАЧАЈА ЗА ПРОЦЕНУ РИЗИКА ОД ИЗВРШЕЊА КРИВИЧНИХ ДЕЛА ЕКСПЛОЗИВНИМ МАТЕРИЈАМА	95
1. Међународноправна докумената и стандарди од значаја за процену ризика и спречавање удеса експлозивним и другим опасним материјама	95
1.1. Европски споразум о међународном друмском транспорту опасног терета	95
1.2. Европски споразум о међународном транспорту опасног терета на унутрашњим пловним путевима	98
1.3. Конвенција о међународном железничком транспорту (Правилник о међународном железничком транспорту опасног терета)	99
1.4. Међународни стандард, управљање ризиком – принципи и смернице	100
1.5. Смернице за процену ризика Европске уније	102
2. Осврт на анализу националног законодавства и стандарда из области експлозивних и других опасних материја и њихов утицај на процену ризика од извршења удеса	104
2.1. Закон о транспорту опасног терета	104
2.2. Закон о ванредним ситуацијама	107
2.3. Закон о заштити од пожара	109
2.4. Српски стандард – СРПСА.Л2.003:2010 – Друштвена безбедност – Процена ризика и заштита лица, имовине и пословања	111
3. Компаративна анализа усклађености националног законодавства са европским правом у области експлозивних материја	113

Глава VI

ОСНОВНИ ТЕОРИЈСКИ КОНЦЕПТИ РАДА ПОЛИЦИЈЕ И ЊИХОВА КОРЕЛАЦИЈА СА ПРОЦЕНОМ РИЗИКА ОД ИЗВРШЕЊА КРИВИЧНИХ ДЕЛА ЕКСПЛОЗИВНИМ МАТЕРИЈАМА	117
--	-----

1. Осврт на класични реактивни приступ и савремене стратешке концепте деловања полиције од значаја за процену ризика од извршења кривичних дела експлозивним материјама	117
1.1. Проактивна делатност полиције и њен значај за процену ризика од извршења кривичних дела експлозивним материјама	121
1.2. Значај рада полиције у локалној заједници (<i>community policing</i>) за процену ризика и спречавање кривичних дела која се извршавају експлозивним материјама.....	124
1.3. Концепт криминалистичко-обавештајне анализе у функцији делатности полиције на идентификацији ризика и спречавању извршења кривичних дела експлозивним материјама.....	128
2. Превентивна делатност полиције и Сектора за ванредне ситуације од значаја за процену ризика и спречавање извршења кривичних дела експлозивним материјама	131
2.1. Превентивна делатност полиције после извршеног кривичног дела експлозивним материјама	135
ЛИТЕРАТУРА	139
РЕГИСТАР ПОЈМОВА.....	151
РЕЗИМЕ	155
SUMMARY	156

ПРЕДГОВОР

Неспорна је актуелност проблематике опасних материја, а посебно експлозивних, и то нарочито у односу на присутну опасност од изазивања удеса, односно извршења кривичних дела експлозијом експлозивних материја са тежим последицама по живот људи, имовину и животну средину, а који су последњих година све присутнији. Управо актуелност ове проблематике, као и сам значај процене ризика у спречавању кривичних дела која се могу извршити експлозивним материјама, с једне стране, и још увек недовољна заступљеност стручне и научне литературе из ове области, с друге стране, главни су разлози који су утицали на опредељење за истраживањем ризика везаних за проблематику експлозивних материја.

Монографија је писана на основу резултата теоријских и емпиријских истраживања спроведених током израде докторске дисертације под називом „Специфичности спречавања и сузбијања кривичних дела извршених експлозивним материјама“, коју је аутор др Дејан Бошковић одбранио у новембру 2012. године на Факултету за безбедност и заштиту у Бањој Луци, као и на основу накнадно спроведених истраживања у овој области од стране оба аутора.

Из сасвим оправданих разлога монографија није оптерећена методолошким приступом који су аутори користили у истраживању проблематике експлозивних материја, тако да су презентирани само краћи садржаји из методологије истраживања.

Монографија је таквог садржаја да може послужити за едукацију студентима одређеног профила студија, као и полазницима одговарајућих облика стручног оспособљавања и усавршавања. Такође, монографија је значајна и за практично поступање у области експлозивних материја и у том смислу може бити од користи припадницима Сектора за ванредне ситуације, криминалистичке и униформисане полиције када раде на спречавању и сузбијању деликата у вези са проблематиком експлозивних материја, као и јавним тужиоцима и судовима. Садржаји у монографији су тако конципирани да могу бити од користи привредним друштвима, другим правним лицима и предузетницима који послују са експлозивним материјама, као и другим субјектима који остварују контакт са експлозивним материјама.

Аутор др Дејан Бошковић изражава посебну захвалност за научну и стручну помоћ ментору проф. др Здравку Скакавцу, академику проф. др Миодрагу Симовићу и проф. др Драгомиру Јовичићу, члановима Комисије за оцену и јавну одбрану докторске дисертације, док оба аутора захваљују Сектору за ванредне ситуације МУП-а Републике Србије који им је омогућио коришћење одговарајућих емпиријских података.

На крају срдечно захваљујемо цењеним рецензентима који су својим конструктивним и корисним примедбама и сугестијама допринели оваквој концепцији монографије и њеном квалитету.

Београд, 2017

АУТОРИ

ЛИТЕРАТУРА

1. Aleksić, J. *Project methodological framework of risk management*, Montenegrin journal of economics, Podgorica, br. 9/2009.
2. Archbold, C. *Police Accountability, Risk Management and Legal Advising (Criminal Justice)*, LFB Scholarly Publishing, New York, 2004.
3. Aronowitz, A., *Crime Prevention: A Community Policing Approach in the Netherlands*, The Hague, 1998, стр. 1–32.
4. Aven, T., *Foundation of Risk Analysis: A Knowledge and Decision-Oriented Perspective*, Wiley, Chichester, West Sussex, 2003.
5. Bača, M., *The Risk Assesment of information system security*, [http://cuc.carnnet.hr/cuc2004/program radovi/a5 aca /a5 full](http://cuc.carnnet.hr/cuc2004/program%20radovi/a5%20aca/a5%20full).
6. Barthe, E. *Crime Prevention Publicity Campaigns*, Washington D.C.: U.S. Department of Justice, Office of Community Oriented Policing Services, 2006.
7. Bedford, T., Cooke, R., *Probabilistic Risk Analysis: Foundadion and Methods*, Cambridge University Press, Cambridge, 2001.
8. Bibers, P., *Transnational organized crime and terorrisme*, Journal of Contemporary Criminal Justice, Thousand Oaks, 2001.
9. DeHan, J. D., *Kirk s Fire Investigation*, Pearson Education, New Jersey, 2002.
10. Dvorsek, A., *Kriminalisticna strategija*, Ministarstvo za notranje zadeve, Visoka policijsko-varnostna sola, Ljubljana, 2001.
11. Erikson, C. A., *Hazard Analisys Technique for Sistem Safety*, New Jersey: John Wiley&Sons, 2005.
12. Erikson, V. R., Haggerty, D. K. *Policing the Risk Society*, American Journal of Sociology, The University of Chicago Press, Chicago, 1999.
13. Goldstein, H., *Problem-Oriented Policing*, Mc Graw-Hill Humanites (Soqal Sciences) Lawguages, New York, 1990.
14. Vaughan, E., Vaughan, T., *Essentials of Insurance, A risk Management Perspective*, John Wiley&Sons Inc. Canada, 1995.
15. Ангелески, М., *Криминалистичка тактика*, Универзитет „Кирил и Методиј“, Скопје, 2003.
16. Баковић, З., *Специфичности увиђаја на месту експлозије*, Перјаник, МУП Црне Горе, Даниловград, бр. 3/03.

17. Бановић, Б., *Место и улога полиције у сузбијању тешких облика криминала*, Тешки облици криминала, Институт за криминолошка и социолошка истраживања, Београд, 2004. Будва, стр. 65–85.
18. Бејатовић, С., *Сарадња полиције и других државних органа у превенцији криминалитета*, Место и улога полиције у превенцији криминалитета, Зборник, Полицијска академија, Београд, 2002, стр. 53–65.
19. Бејатовић, С., *Кривично процесно право*, Савремена администрација, Београд, 2003.
20. Биочанин, Р., *Процена ризика и мере заштите од акцидентата*, Безбедност, МУП Републике Србије, Београд, бр. 5/1991, стр. 564–580.
21. Биочанин, Р., *Управљање хемијским ризиком и осигурање при транспорту опасних материја*, Превентивно инжењерство, Београд, бр. 1/2002, стр. 45–54.
22. Бјеловук, И., Ступар, Љ., *Форензичка обрада материјалних трагова након експлозије непознате направе*, Зборник радова ВШУП, Бања Лука, 2005, стр. 199–218.
23. Бјеловук, И., *Поузданост једначина за процену масе експлозива при експлозије непознате направе на бетону – форензички аспект*, Примена савремених метода и средстава у сузбијању криминалитета, Зборник радова, Интернационална асоцијација криминалиста, Брчко, 2008, стр. 306–315.
24. Бошковић, М., Вучковић, В., Бошковић, Д., *Основи криминалистике*, Факултет за пословни менаџмент, Бар, 2007.
25. Бошковић, Д., *Значај превенције у отклањању и смањењу ризика техничко-технолошких несрећа-удеса у производњи експлозивних материја*, Безбедност, МУП. Републике Србије, бр. 2/2011, стр. 274–287.
26. Бошковић, Д. *Measures taken bay business entities in order to eliminate or reduce risk of accidents, explosions and fires involving hazardous materials*, Archibald Reiss Days – International Scientific Conference, Thematic Conference Proceedings of International Significance, Vol. II, Belgrade: Academy of Criminalistic and Police Studies, 2014, стр. 313–322.
27. Бошковић, Д., *Prevention of endangerment of the environment in trade and transportation of explosive materials*, Archibald Reiss Days – International Scientific Conference, Thematic Conference Proceedings of International Significance, Vol. II, Belgrade: Academy of Criminalistic and Police Studies, 2011, стр. 815–822.
28. Бошковић, Д., *Сарадња криминалистичког техничара са другим субјектима у криминалистичкој обради и њен значај за сузбијање криминалитета*, Научно-стручни скуп: Међународна и национална сарадња и координација у супротстављању криминалитету, Келебија, Интернационална асоцијација криминалиста, Бања Лука, 2010, стр. 449–460.
29. Бошковић, Д., *Улога приватног обезбеђења у процени ризика од извршења удеса у производњи, промету, транспорту и складиштењу експлозивних материја*, Безбедност, год. IV, бр. 2/2013, стр. 125–141.
30. Бошковић, М., Матијевић, М., *Криминалистика оператива*, ВШУП, Бања Лука, 2007.
31. Бошковић, М., Бошковић, Д., *Еколошки криминалитет*, Факултет за безбедност и заштиту, Бања Лука, 2010.
32. Бошковић, М., *Криминалистика методика*, Полицијска академија, Београд, 2005.

33. Бошковић, М., Скакавац, З., *Криминалистика методика-оператива*, Факултет за правне и пословне студије, др Лазар Вркотић, Нови Сад, 2012.
34. Бошковић, М., Скакавац, З., *Криминалистика тактика-техника*, Факултет за правне и пословне студије др Лазар Вркотић, Нови Сад, 2011.
35. Бусарчевић, М. и др. *Основи криминалистичких вештачења*, МУП Републике Србије, Београд, 2001.
36. Браћевић, Н., Цветковић, В., Улога приватних оружаних снага у традиционалним концептима безбедности. Војно дело, LXVI (1), 2014, 126–144.
37. Вујовић, Р., *Управљање ризицима и осигурање*, Универзитет Сингидунум, Београд, 2009.
38. Вучковић, Б., Вучковић, В., *Кривично право Црне Горе*, Обод, Цетиње, 2009.
39. Гавански, Д., Сокола, М. Крњетин, С. *Квантификација неких елемената пожарног ризика на радном месту на основу чек-листе*, Међународно научно и стручно саветовање, Безбедносни инжењеринг, Висока техничка школа, Нови Сад, Факултет техничких наука, Нови Сад, Зборник радова, Копаоник, 2010, стр. 376–385.
40. Гаћеша, Д., *Еколошки криминалитет као извор угрожавања корпоративне безбедности*, Корпоративна безбедност – ризици, претње и мере заштите, Факултет за безбедност и заштиту, Бања Лука, 2010, стр. 99–115.
41. Гржетић, И., *Управљање ризиком у животној средини и његова процена*, <http://helix.chem.bg.ac.rs/~grzetic/predavanja/Hemija%20zivotne%20sredine%20II/UPRAVLJANJE%20RIZIKOM%20I%20NJEGOVA%20PROCENA.pdf>, децембар, 2011.
42. Даничић, М. Радаковић, Н. *Процес израде безбедносног плана корпорација*, Корпоративна безбедност-ризичи, претње и мере заштите, Факултет за безбедност и заштиту, Бања Лука, 2010, стр. 269–287.
43. Дебељачки, Н., Ненадовић, Н., *Општи принципи међународно-правних стандарда заштите животне средине*, Еколошка безбедност, ризици и здравље на раду, Зборник радова, Технички факултет, Чачак, 2009, стр. 207–212.
44. Ђорђевић, Г. *Ризик и системско управљање ризиком у заштити шума од пожара*, 12 међународна конференција заштите од пожара и експлозије, Факултет техничких наука, Нови Сад, 2010.
45. Ђурић, Б., *Пројектовање, имплементација и развој система безбедности и заштите корпорација-системски приступ*, Дани безбедности, Зборник радова, Факултет за безбедност и заштиту, Бања Лука, 2011, стр. 163–175.
46. Жарковић, М., *Прикупљање обавештења на месту криминалног догађаја од стране органа унутрашњих послова*, Безбедност, МУП Републике Србије, Београд, бр. 1/88, стр. 14–30.
47. Живановић, С.. *Практични аспекти високо-технолошког криминалитета*, Примена савремених средстава и метода у сузбијању криминалитета, Интернационална асоцијација криминалиста, Зборник, Брчко, 2008, стр. 138–153.
48. Живковић, Н., *Етапе развоја методологије управљања ризиком опасних материја у Србији*, Факултет заштите на раду, Зборник радова, 2011, стр. 163–177.
49. Живковић, Н., *Управљање ризиком од опасних материја у Републици Србији*, XV научни скуп, Човек и радна средина, Ниш, 2007.
50. Здравковић, М., Зигар, Д., Јовановић, Д., *Значај процене ризика од пожара*, Зборник радова са XII међународне конференције о заштити од пожара и експлозија, Нови Сад, 2010.

51. Зон, В. *Превенција криминала у европској перспективи*, Погледи, Полицијска академија, Београд, бр. 2/03, стр. 83–95.
52. Ivanov, A., Svetković, V. (2014). The role of education in natural disaster risk reduction. *Horizons – international scientific journal*, X (16), 115–131.
53. Ivanov, A., Svetković, V., Sudar, S. (2015). Recognition and perception of risks and environmental hazards on the part of the student population in the republic of Macedonia. У: Z. Ž. Bacanović, O. Bacanović (ур.), *International scientific conference – Researching security – approaches, concepts and policies*. Скопје: University “St. Kliment Ohridski” – Bitola Faculty of Security.
54. Игњатовић, Ђ., *Стратегија полицијског деловања и превенција криминалитета*, Зборник, Полицијска академија, Београд, 2002, стр. 90–91.
55. Icove, D. J., DeHaan, J. D., *Forensic Fire Scene Reconstruction*, Pearson Prentice Hall, Upper Saddle River, New Jersey, 2004.
56. Jewkes, Y., *Media and Crime*, London, SAGE Publications, 2004.
57. Јаковљевић, В., Цветковић, В., Гачић, Ј. (2015). Природне катастрофе и образовање. Београд: Универзитет у Београду, Факултет безбедности.
58. Јованов, Р., Оцокољић, Д., Јевтовић, Г., Шикања, Д., *Основи превентивне заштите од пожара и експлозије*, ВШУП, Земун, 2000.
59. Јовановић, Љ., Јовашевић, Д., *Кривично право*, Полицијска академија, Београд, 2003.
60. Јовић, Р., *Идентификација хазарда од РХБ акцидентата, превенција и управљање ризиком*, Радијационо-хемијско и биолошко угрожавање животне средине, Факултет одбране и заштите, Београд, 1993, стр. 73–100.
61. Јовичић, Д., *Организација и надлежност полиције*, Факултет за безбедност и заштиту, Бања Лука, 2008.
62. Каровић, С., Комазец, Н., *Управљање ризиком на систематским основама*, Војно дело, Београд, 2010, стр. 228–240.
63. Кековић, З., Савић, С., Комазец, Н., Милошевић, М., Јовановић, Д. *Процена ризика у заштити лица, имовине и пословања*, Центар за анализу ризика и управљање кризама, Београд, 2011.
64. Кековић, З., *Управљање ризицима у недржавном сектору безбедности*, Безбедност, МУП Републике Србије, Београд, бр. 4/2004, стр. 560–572.
65. Кековић, З., Николић, В. *Управљање ризицима као предуслов ефективног кризног менаџмента*, у Кековић, З., Кешетовић, Ж. *Кризни менаџмент – превенција криза*, Факултет Безбедности, Београд, 2006, стр. 303–341.
66. Kennedy, P. M., Kennedy, J. *Explosion investigation and analysis*, Investigations Institute, Chicago, 1990.
67. Кесеровић, Д., *Одређивање контекста-почетна и кључна фаза процеса процене ризика корпорација*, Зборник радова, Дани безбедности, Факултет за безбедност и заштиту, Бања Лука, 2011, стр. 239–249.
68. Комазец, Љ., *Еколошки ризици и економска ефикасност предузећа*, http://www.ef.uns.ac.rs/Download/menadzment_zivotnom_sredinom/2011-05-16-predavanje-08.pdf, јануар, 2012.
69. Коралић, Н., *Криминалистичка методика – откривање, разјашњавање и доказивање експлозија*, Центар за сигурносне студије, Сарајево, 2009.

70. Костић, Р., *FMEA систем као основа управљања ризиком при пројектовању*, 35 национална конференција о квалитету, Крагујевац, 2008. [http:// www.cgm.rs/2008pdf/35/37.pdf](http://www.cgm.rs/2008pdf/35/37.pdf), децембар 2011.
71. Кривокапић, В., *Превенција криминалитета*, Полицијска академија, Београд, 2002.
72. Крстић, О., *Превенција криминалитета*, Факултет за безбедност и заштиту, Бања Лука, 2007.
73. Крстић, Б. Млађан, Д. *Безбедност коришћења возила за превоз опасних материја у друмском саобраћају*, Машински факултет, Крагујевац, 2007.
74. Липовац, М., Цветковић, В. (2015). Проблеми у имплементацији европских стандарда у Републици Србији у области интегрисаног система заштите и спасавања у ванредним ситуацијама – број 112 за хитне позиве, Европско законодавство, 53.
75. Лазаревић, Љ. *Коментар Кривичног законика Републике Србије*, Београд, 2006.
76. Lee, H. S., Jeri, L. *Povratak na mestu zlocina*, Zagreb, Izdavacki zavod Matice Hrvatske, 2002.
77. Млађан, Д., Цветковић, В. (2013). Classification of emergency situations. In Ž. Nikać (ур.), International scientific conference Archibald Reiss days (стр. 275–291). Belgrade: The Academy of Criminalistic and Police studies.
78. Млађан, Д., Цветковић, В. (2012). Police deployment in emergency situations, International scientific conference Archibald Reiss days (275–291). Belgrade: The Academy of Criminalistic and Police studies.
79. Млађан, Д., Цветковић, В., Велиčković, М. (2012). Incident Command System in the United States of America. *Vojno delo*, 64(1), 89–105.
80. Мијалковић, С., Цветковић, В. (2014). Виктимизација људи природним катастрофама: просторна и временска дистрибуција, *Темида*, 4(17), 19–43.
81. Млађан, Д. (2015). *Безбедност у ванредним ситуацијама*. Београд: Криминалистичко-полицијска академија.
82. Максимовић, Р. *Криминалистика-техника*, Полицијска академија, Београд, 2000.
83. Манојловић, Д. *Криминалистичко-обавештајне методе*, Безбедност, МУП Републике Србије, Београд, бр. 5/2005.
84. Манојловић, Д. *Прикупљање обавештајних података и процена угрожености и ризика*, *Кризни менаџмент*, Факултет безбедности, Београд, 2006.
85. Marey, T. *Police and Private Security: What the Future Hold?*, Ottawa, Canadian Association of Chiefs of Police, 2000.
86. Марић, П., Томић, Д. *Управљање ванредним ситуацијама*, Балкански институт за управљање и процену ризика, Београд, 2010.
87. Марстијеповић, Н. *Експлозивне материје*, Перјаник, Полицијска академија, Даниловград, бр. 22–23/2010.
88. Митровић, Д. *Криминалистичко-обавештајни систем као метод у борби против криминалитета*, Примена савремених метода и средстава у сузбијању криминалитета, Зборник, Интернационална асоцијација криминалиста, Брчко, 2008, стр. 115–138.
89. Млађан, Д. *Спречавање и сузбијање пожара, хаварија и експлозија*, Криминалистичко-полицијска академија, Београд, 2009.

90. Николић, В. *Аналитика безбедносних појава као подршка одлучивању*, Безбедност, МУП Републике Србије, бр. 4/05, стр. 576–586.
91. Поповић, М., Цветковић, В. (2013). *Супротстављање савременом тероризму као допринос заштити људске безбедности у Републици Србији*, Београд: Криминалистичко-полицијска академија.
92. Пилиповић, В., Радановић, Д. *Полицијска функција у систему безбедности и однос према корпоративној безбедности*, Дани безбедности, Факултет за безбедност и заштиту, Бања Лука, 2010, стр. 343–355.
93. Радмилац, Д. *Утврђивање узрока пожара*, Основи криминалистичких вештачења, МУП Републике Србије, Београд, 2001, стр. 153–259.
94. Радмилац, Д., Јованов, Р. *Расветљавање узрока пожара и експлозија – приручник*, ВШУП, Земун, 2004.
95. Sage, A. *Systems Engineering for Risk management*, Computer supported Risk management, Kluwer Academic Publisher, Netherland, 1995, стр. 3–31.
96. Saferstain, R. *Criminalistics, An Introduction to Forensic science*, Prentice Hall, New Jersey, 1998.
97. Симовић, М. *Кривично-процесно законодавство и превенција криминалитета у Босни и Херцеговини*, Казнено законодавство и превенција криминалитета, Зборник, Институт за криминолошка и социолошка истраживања, Београд, 2008, стр. 319–331.
98. Симоновић, Б. *Криминалистика*, Правни факултет, Крагујевац, 2004.
99. Симоновић, Б. *Рад полиције у локалној заједници*, ВШУП, Бања Лука, 2006.
100. Скакавац, З., Скакавац, Т. *Криминалистичке радње и мере у корпоративној безбедности*, Корпоративна безбедност – ризици, претње и мере заштите, Факултет за безбедност и заштиту, Бања Лука, 2010, стр. 87–99.
101. Skogan, W. G., Hartnett, S. M. *Community policing, Chicago Style*, Oxford University Press, 2000.
102. Спасић, С., Марић, П., Ињац, Ј. *Промет експлозивним материјама*, Ватрогасни савез Југославије, Београд, 1998.
103. Стефановић, Б, Вићовић, Д. *Заштита складишта од пожара*, Заштита систем, Београд, 2008.
104. Стојановић, З. *Коментар Кривичног законика Србије*, Београд, 2006.
105. Субошић, Д, Млађан, Д. *Безбедност технолошких процеса у индустријској производњи*, Дани безбедности, Факултет за безбедност и заштиту, Бања Лука, 2010, стр. 317–327.
106. Талијан, М. Талијан М. М. *Основе за иновирање корпоративне безбедности*, Корпоративна безбедност- ризици, претње и мере заштите, Факултет за безбедност и заштиту, Бања Лука, 2010, стр. 11–35.
107. Trojanowicz, R. Kappeler, V. E. Gaines, A. K., Busqueraur, B., Sluder, R. *Community policing: A Contemporary Perspective, Second Edition*, Anderson Publishing CO, Cincinnati, United States, 1998.
108. Туцовић, Н., Сталетовић, Н., Живановић, Н., *Анализа охсас ризика приликом метода ФМЕЦА*, Еколошка безбедност, ризици и здравље на раду, Зборник радова, Привредна комора Србије и Одбор за заштиту животне средине и одрживи развој, Чачак, 2009.
109. Svetković, M. V. (2016). Influence of Income Level on Citizen Preparedness for Response to Natural Disasters. *Vojno delo*, 2016/4.

110. Cvetković, M. V. (2016). The impact of demographic factors on the expectation of assistance from the police in natural disaster. *Serbian Science Today*, 1(1), 8–17.
111. Cvetković, V. (2014). Spatial and temporal distribution of floods like natural emergency situations. In Dragana Kolarić, International scientific conference Archibald Reiss days Belgrade, 371–389.
112. Cvetković, V. M., Ivanov, A., Milojković, B. (2016). Influence of parenthood on citizen preparedness for response to natural disaster caused by floods. Paper presented at the VI International scientific conference Archibald Reiss days, Belgrade.
113. Cvetković, V., Dragicević, S. (2014). Spatial and temporal distribution of natural disasters. *Journal of the Geographical Institute Jovan Cvijic, SASA*, 64(3), 293–309.
114. Cvetković, V., Stanišić, J. (2015). Relationship between demographic and environmental factors with knowledge of secondary school students on natural disasters., *SASA, Journal of the Geographical Institute Jovan Cvijic*, 65(3), 323–340.
115. Cvetković, V., Dragičević, S., Petrović, M., Mijaković, S., Jakovljević, V., Gačić, J. (2015). Knowledge and perception of secondary school students in Belgrade about earthquakes as natural disasters. *Polish journal of environmental studies*, 24(4), 1553–1561.
116. Cvetković, V., Gačić, J., Petrović, D. (2015). Spremnost studenata Kriminalističko-policijske akademije za reagovanje na prirodnu katastrofu izazvanu poplavom u Republici Srbiji. *Ecologica*, 22(78), 302–308.
117. Цветковић, В. (2012). Управљање у ванредним ситуацијама изазваним злоупотребом оружја за масовно уништавање. (Мастер рад), Криминалистичко-полицијска академија, Београд.
118. Цветковић, В. (2013). Интервентно-спасилачке службе у ванредним ситуацијама: Београд: Задужбина Андрејевић.
119. Цветковић, В. (2013). Могућности злоупотребе биолошког оружја у терористичке сврхе. *Безбедност*, 55(1), 122–140.
120. Цветковић, В. (2014). Анализа геопросторне и временске дистрибуције климатских катастрофа. In С. Милашиновић (ур.), *Транзиција и економски криминал* (стр. 163–183). Београд: Криминалистичко-полицијска академија.
121. Цветковић, В. (2014). Геопросторна и временска дистрибуција вулканских ерупција НБП – *Журнал за криминалистику и право*, 2/2014, 153–171.
122. Цветковић, В. (2014). Улога полиције у природним катастрофама. У Н. Петровић, Д. Тодић Д. Млађан, *Елементарне непогоде и ванредне ситуације* (215–243). Београд: Институт за упоредно право и Криминалистичко-полицијска академија;
123. Цветковић, В. (2014). Управљање у терористичким ванредним ситуацијама изазваним употребом опасних материја. У Е. Мујановић (ур.), *Научна конференција: сигурност урбаних средина* (63–72). Сарајево: Факултет за криминалистику, криминологију и сигурносне студије.
124. Цветковић, В. (2015). Spremnost грађана за реаговање на природну катастрофу изазвану поплавом у Републици Србији. (Докторска дисертација), Универзитет у Београду, Факултет безбедности.
125. Цветковић, В. (2015). Spremnost за реаговање на природну катастрофу – преглед литературе. *Безбедност, полиција и грађани*, 1–2/15(XI), 165–183.

126. Цветковић, В. (2015). Фактори утицаја на знање и перцепцију ученика средњих школа у Београду о природним катастрофама изазваним клизиштима. *Безбедност*, LVII(1/2015), 32–51.
127. Цветковић, В. (2015). Феноменологија природних катастрофа – теоријско одређење и класификација природних катастрофа. *Безбједност, полиција и грађани*, 3–4, 311–335.
128. Цветковић, В. (2016). Полиција и природне катастрофе. Београд: Задужбина Андрејевић;
129. Цветковић, В. (2016). Страх и поплаве у Србији: спремност грађана за реаговање на природне катастрофе, *Зборник матице српске за друштвена истраживања*, 155(2/2016).
130. Цветковић, В. (2016). Утицај мотивисаности на спремност грађана Републике Србије да реагују на природну катастрофу изазвану поплавом. *Војно дело*, 3/2016.
131. Цветковић, В., Бошковић, Д. (2014). Анализа геопросторне и временске дистрибуције суша као природних катастрофа. *Безбедност*, 3/2014, 148–165.
132. Цветковић, В. Гачић, Ј. (2016). Евакуација у природним катастрофама. Београд: Задужбина Андрејевић.
133. Цветковић, В. Иванов, А. (2016). Анализа фактора утицаја на знање и перцепцију ученика средњих школа у Београду о епидемијама. Девета међународна знанствено-стручна конференција „Дани кризног управљања“, Велучилиште Велика Горица, Хрватска.
134. Цветковић, В. Иванов, А. (2016). Утицај удаљености насеља од реке на спремност грађана за реаговање на поплаве у републици Србији. Девета међународна знанствено-стручна конференција „Дани кризног управљања“, Велучилиште Велика Горица, Хрватска.
135. Цветковић, В. Млађовић, И. (2015). Могућности злоупотребе нуклеарног оружја у терористичке сврхе и кривичноправна заштита. Субјекти система безбедности у остваривању безбједносне функције државе (397–407). VII међународни научни скуп „Дани безбједности“, Бања Лука: Факултет за безбједност и заштиту.
136. Цветковић, В. Петровић, Д. (2015). Интегрисано управљање природним катастрофама. У С. Мијалковић, *Супротстављање савременом организованом криминалу и тероризму* (291–325). Београд: Криминалистичко-полицијска академија.
137. Цветковић, В. Поповић, М. (2011). Могућности злоупотребе оружја за масовно уништавање у терористичке сврхе. *Безбедност*, Београд, 53(2), 149–167.
138. Цветковић, В., Аксентијевић, В., Ивовић, М. (2015). Улога службе хитне медицинске помоћи у ванредним ситуацијама изазваним терористичким актима. У Д. Коларић, *Супротстављање савременим облицима криминалитета – анализа стања, европски стандарди и мере за унапређење* (стр. 355–367). Београд: Криминалистичко-полицијска академија и Фондација „Ханс Зајдел“ у сарадњи са Министарством унутрашњих послова Републике Србије; Цветковић, В. (2012). Задаци ватрогасно-спасилачких јединица у терористичком нападу изазваном употребом оружја за масовно уништавање. У С. Мијалковић (ed.), *Супротстављање организованом криминалу и тероризму* (146–160). Београд: Криминалистичко-полицијска академија.

139. Цветковић, В., Гачић, Ј., Јаковљевић, В. (2016). Геопросторна и временска дистрибуција шумских пожара као природних катастрофа. Војно дело, 2/2016, 108–127.
140. Цветковић, В., Јанковић, Б., Бановић, Б. (2014). Анализа геопросторне и временске дистрибуције цунамија као природних катастрофа. У В. Миланко, М. Лабан, Е. Мрачкова (Едс.), Четврта међународна научна конференција „Безбедносни инжењеринг, пожар, животна средина, радна околина, интегрисани ризици“ и Четрнаеста међународна конференција заштита од пожара и експлозија (352–361). Нови Сад: Висока техничка школа струковних студија у Новом Саду;
141. Цветковић, В., Милојковић, Б., Стојковић, Д. (2014). Анализа геопросторне и временске дистрибуције земљотреса као природних катастрофа. Војно дело, 2/2014, 166–185.
142. Цветковић, В., Поповић, М., Садлуех, А. (2014). Могућности злоупотребе хемијског оружја у терористичке сврхе. У: С. Мијалковић (ур.), Супротстављање савременом организованом криминалу и тероризму (стр. 341–359). Београд: Криминалистичко-полицијска академија.
143. Ђулибрк, Ж., Улога хитних служби у техничко-технолошким акцидентима, Дани безбедности, Факултет за безбедност и заштиту, Бања Лука, 2010, стр. 375–391.
144. Чворовић, З. Одговор на хемијски акцидент, Задужбина Андрејевић, Београд, 1999.
145. Council Directive 96/82 EC, Control of Major Accident Hazards Involving Dangerous Substances, Council of the European Union, 1996.
146. Fisher, B. A. *Techniques of Crime Scene Investigation*, Seven edition, CRS Press LLC, USA, 2004
147. Fisher, N. *Crime Science Methods of Forensik Detection*, Ketucky, 1999.
148. Haines, Y. Y., *Risk Modeling, Assessment, and Management*, 3rd Edition. John Wiley Sons. 2008.
149. Heuer, R. J. Jr. *Psychology of Intelligence Analysis*, Center for the Study of Intelligence, 1999.
150. Holton, G. A. *Defining Risk*, Financial Analyst Journal, no. 6. vol. 60. 2004, стр. 19–25.
151. Hubbard, D. *The Failure of Risk Management: Why IT's Broken and How to Fix IT*, Wiley, Chichester, West Sussex, 2009.
152. Urbanski, T. *Chemistry and technology of explosives*, Institute organic chemistry and technology, Warsawa, 1986.
153. Wahle, T. Beaty, G. *Emergency Management Guide for Business & Industry*, Federal Emergency Management Agency (FEMA), Internet edition, 2004
154. White, C., *Strategic Management*, Palgrave Macmillan, New York, 2004.
155. Willard, M. O. *Community-Oriented Policing: A Systemic Approach to Policing*, Prentice Hall, 2003.
156. Yalop, H. J. *Explosion investigation*, the Forensic Science Society, Edinburgh, 1980.
157. Yoing, C. P., Tippins, S., *Managing Business: An Organization Wide Approach to Risk Management*, American Management Association, New York, 2001.

Законски и други прописи и стандарди

- Кривични законик Републике Србије, Службени гласник, бр. 85/05, 72/09, 111/09.
Законик о кривичном поступку Републике Србије, Службени лист СРЈ, бр. 70/01, 68/02, Службени гласник Србије, 58/04, 85/05, 115/05, 49/07
Закон о полицији Републике Србије, Службени гласник РС, бр. 101/05
Кривични закон Републике Српске, Службени гласник, бр. 49/03.
Законик о кривичном поступку Републике Српске, Службени гласник, бр. 50/03, 111/04
Кривични законик Републике Црне Горе, Службени лист, бр. 70/03. 47/06
Законик о кривичном поступку Републике Црне Горе, Службени лист, бр. 71/03, 47/06
Закон о транспорту опасног терета Републике Србије, Службени гласник РС, бр. 88/10.
Закон о ванредним ситуацијама Републике Србије, Службени гласник, бр. 111/09
Закон о промету експлозивних материја Републике Србије, Службени лист СФРЈ, бр. 30/85, 6/89, 53/91, Службени лист СРЈ, бр. 16/93, 31/93, 41/93, 50/93, 24/94, 28/96, 68/02.
Закон о превозу опасних материја Републике Србије, Службени лист СФРЈ, бр. 27/90, 45/90, Службени лист СРЈ, бр. 16/93, 31/93, 41/93, 50/93, 24/94, 28/96, 68/02
Закон о експлозивним материјама, запаљивим течностима и гасовима, Службени гласник СРС, бр. 44/77, 45/85, 18/89, Службени гласник РС, бр. 48/94.
Закон о промету експлозивних материја и запаљивих течности и гасова Републике Српске, Службени гласник, бр. 16/96, 110/03, 67/05, 1/08.
Закон о превозу опасних материја Републике Српске, Службени гласник, бр. 1/08
Закон о експлозивним материјама Црне Горе, Службени лист, бр. 49/08
Закон о превозу опасних материја Црне Горе, Службени лист, бр. 5/08
Закон о заштити од пожара Републике Србије, Службени гласник СРС, бр. 111/99. Закон о заштити од пожара Републике Српске, Службени гласник, бр. 16/95, 16/02, 2/05, 1/08
Закон о заштити од пожара Републике Црне Горе, Службени лист, бр. 47/92, 27/94.
Закон о ванредним ситуацијама Републике Србије, Службени гласник, бр. 111/2009
Закон о заштити животне средине Републике Србије, Службени гласник, бр. 135/04.
Закон о заштити животне средине Републике Српске, Службени гласник, бр. 53/02.
Закон о животној средини Црне Горе, Службени лист, бр. 48/08.
Закон о процени утицаја на животну средину Републике Србије, Службени гласник, бр. 135/04
Уредба о превозу опасних материја у друмском и жељезничком саобраћају, Службени лист СФРЈ, бр. 27/90, бр. 82/90, Службени гласник РС, бр. 53/2002.
Правилник о начину превоза опасних материја у друмском саобраћају, Службени лист СФРЈ, бр. 82/90 и Службени лист СЦГ, бр. 1/03.

- Правилник о методологији за процену опасности од хемијског удес и од загађивања животне средине, мерама припреме и мерама за отклањање последица*, Службени гласник РС, бр. 66/91 и 60/94
- Правилник о начину и поступку процене ризика на радном месту и у радној околини* бр. 110–00–00659/2006 од 15. 8. 2006.
- Стратегија националне безбедности Републике Србије*, Београд, 2009.
- Стратегија развоја МУП-а Републике Србије 2011–2014*, Београд, 2011.
- Национална стратегија заштите и спасавања у ванредним ситуацијама Републике Србије*, Београд, 2011.
- Српски стандард СРПС А. Л.2. 003:2010, Друштвена безбедност – Процена ризика у заштити лица, имовине и пословања*, Институт за стандардизацију Србије, Београд, 2010, Службени гласник Републике Србије, бр. 92/2010.
- Српски стандард СРПС А.Л2.001:2008, Друштвена безбедност – Услуге приватног обезбеђења – Речник*, Институт за стандардизацију, Београд, Службени гласник Републике Србије, бр. 104/2008.
- Српски стандард СРПС А.Л2.002:2008, Друштвена безбедност – Услуге приватног обезбеђења – Захтеви и упутство за оцењивање усаглашености*, Институт за стандардизацију Србије, Београд, 2008, Службени гласник Републике Србије, бр. 7/2009.

Међународни акт и стандарди

- Accord Europeen relatif au transport international de marchandises dangereuses par route – ADR.
- Accord Europeen relatif au transport international de marchandises dangereuses par voies de navigation interieurs – ADN.
- Convention Relative aux Transports Internationaux Ferroviaires – COTIF anex C Reglement concernant le transport international ferroviaires des marchandises dangereuses – RID.
- Convention on the transboundary effects of industrial acidents, E/ECE/1268, Helsinki, 1992.
- International ISO/FDIS Standard 31000 – Risk management, principes and guidelines
- United Nations Convention on International Multimodal Transport of Goods, Geneva, 1980.
- APELL, Process for Responding to technological Accidents, UNEP, Paris, 1988.
- Aea Safeti Standards Series: Regulation for the Safe Transport of Radioactive Material – 1996*, International Atomic Energy Agency, Vienna, 1996.
- Australia/New Zeland Standard for Risk Management*, /AS/NZS 2360:2004.
- Canadian Standard Association*, <http://ops.dot.gov/pubs/rsk/std/progstd.pdf>, juni 2010.
- Technical Standards and Aspects of Operation, NEA transport research and training*, NEA, 2004. Iaea Safeti Standards Series: Regulation for the Safe Transport of Radioactive Material-1996, International Atomic Energy Agency, Vienna, 1996.
- NEPA/ANSI Standards 11 and 11A ISO17799: 2000 Code of Practice for Information Security Management*.
- National Response Plan*, U.S. Department of Homeland Security, Washington, D.C. 2007.

Halifaks Explosion Remembrance Book, Halifax Foundation, Halifax, 2002.

Direktiva Evropske unije 94/55/EC.

Direktiva Evropske unije 91/115/EEC.

Direktiva 82/501/EEC Saveta o rizicima velikih udesa u velikim industrijskim delatnostima, (SEVEZO), 24. 6. 1982.

Базелска конвенција о прекограничном кретању опасног отпада и његовом одлагању, Уједињене нације, Њујорк, 1989, Службени лист СРЈ – Међународни уговори, бр. 2/99.

Смернице за процену ризика Европске уније, Агенција за службене публикације Европске уније, Луксембург, 1996.

Интернет сајтови

<http://intra.itilt-d-india.com/quality/QulandRelTools%5Cfta.pdf>, доступно у октобру 2011

<http://www.iim.ftn.uns.ac.rs/kel/attachments/category/30/Nastava%2004%20%20Ishikawa.pdf>, доступно у новембру 2011.

<http://www.fbi.gov/library/leb.htm>, доступно у септембру 2010.

http://sh.wikipedia.org/wiki/Internet_marketing, доступно у јануару 2012.

http://www.ef.uns.ac.rs/Download/menadzment_zivotnom_sredinom/2011-05-16-predavanje-08.pdf, доступно у фебруару 2012.

<http://helix.chem.bg.ac.rs/~grzetic/predavanja/Hemija%20zivotne%20sredine%20II/UPRAVLJANJE%20RIZIKOM%20I%20NJEHOVA%20PROCENA.pdf>, доступно у децембру, 2011

http://www.icweb.hr/eaadmin/catpics/D64_1_E_1.pdf, доступно у јануару 2012.

<http://www.scribd.com/doc/32476021/Skripta-Odnosi-s-Javnosci>, доступно у априлу 2011.

<http://www.riskworld.net>, доступно у јануару 2011.

http://cuc.carnnet.hr/cuc/2004/program_radovi/a5_aca/a5_full/, доступно у децембру 2009.

<http://www.scribd.com/doc/32476021/Skripta-Odnosi-s-Javnosci>, доступно у децембру 2011.

<http://www.ncis.co.uk/>, доступно у јуну 2010.

<http://www.sei.emu.edu/publication/pubweb.htm>, доступно у октобру 2009.

<http://www.yale.edu/police/images/Cop&Kid.jpg>, доступно у мају 2010.

<http://www.crime-science/investigator.net>, доступно у септембру 2010.

РЕГИСТАР ПОЈМОВА

А

Анализа ризика 70, 71
Акт о процени ризика 60
Анализа чек-листе 74

Д

Друмски транспорт опасног терета 99

Е

Европски споразум о међународном друмском транспорту опасног терета 9, 92, 109
Европски споразум о међународном транспорту опасног терета на унутрашњим пловним путевима 9, 94
Европско право у области експлозивних материја 108
Еколошки ризици 82, 83
Експлозивне материје 7, 9, 13, 14, 15, 16, 18, 19
Експлозивни 14, 18
ЕТА метода 77

З

Закон о ванредним ситуацијама 45, 48, 102, 103
Закон о животној средини 34, 45, 83
Закон о заштити од пожара 104
Закон о интегрисаном спречавању и контроли загађења животне средине 48
Закон о процени утицаја на животну средину 48
Закон о кривичном поступку 107
Закону о промету експлозивних материја 13, 48, 99

Закон о промету експлозивних материја, запаљивих течности и гасова 13, 107

Закон о процени утицаја на животну средину 48, 84

Закон о транспорту опасног терета 10, 23, 29, 48, 101, 102

И

Идентификација потенцијалних опасности 69

К

Казнена политика 40

Класификација кривичних дела експлозивним материјама 35, 36, 37

Конвенција о међународном превозу железницом 12, 95,

Конвенција о међународном цивилном ваздухопловству 12

Конвенција о физичком обезбеђењу нуклеарног материјала 12

Конвенција о прекограничним ефектима индустријских удеса 49, 57

Кривично дело 8, 9, 17, 18, 35, 36, 37,

Криминалистичко-обавештајне анализе 121, 122

М

Међународни аспекти управљања ризиком од експлозивних материја 54, 56, 57, 58, 59

Међународни стандард, управљање ризиком 51, 96

Мере заштите и надзора експлозивних материја 27, 28, 29, 30, 33

Методи процене ризика 73

Метода сара 77

Метода октаве 77

Методи форензичких наука 41

Н

Национална стратегија спасавања у ванредним ситуацијама 41

О

Одређивање контекста процене ризика 68,

Опасне материје 8, 9, 10

Основни правни оквир за процену ризика 48, 49

Оцена ризика од извршења кривичних дела 72

П

Појам и класификација ризика 44, 45, 46, 47,
Потенцијална опасност 45
Правилник за међународни жељезнички транспорт опасне робе 12
Правилник о методологији за процену опасности од хемијских удеса и од загађивања животне средине 50, 61, 72, 90
Правилник о начину и поступку процене ризика на радном месту 49
Правилник о садржини политике превенције удеса 49
Правни ризици 70
Превентивне мере 85, 86, 87, 88, 89, 90, 123, 124, 125, 126, 127
Проактивни концепт деловања полиције 114, 115, 116
Производња експлозивних материја 18
Промет експлозивних материја 20
Процена ризика 7, 18, 59, 60, 61, 62, 63, 64, 66, 67,
Процена еколошких ризика 84
ПХА анализа 81

Р

Рад полиције у локалној заједници 117, 120,
Реактивно поступање полиције 110, 111, 112, 113
Ризик противправног деловања 71

С

Саветник за безбедност у транспорту опасног терета 103
Сектор за ванредне ситуације 27, 28, 31, 33,
СВОТ анализа 80
Складиштење експлозивних материја 25
Смернице за процену ризика Европске уније 49, 51, 98
Спољни фактори ризика 42
Српски стандард – СРПС А.Л2.003:2010-48, 105, 106
Стратегија развоја МУП-а Србије 2011–2014, 41, 42, 112
Судска пракса 40, 41

Т

Техничко-технолошки удеси 8, 9, 10
Техничко упутство за сигуран транспорт опасног терета ваздушним путем 11
Трагови и предмети експлозивних материја 19,
Транспорт експлозивних материја 22

Транспорт опасног терета 103, 104

У

Унутрашњи фактори ризика 42

Управа за транспорт опасног терета 23, 101, 102

Управљање ризиком 50, 51, 52, 53, 55, 56, 57, 58

Ф

ФМЕА метода 79

ФТА метода 75

Х

Хазоп метода 78

РЕЗИМЕ

Експлозивне материје су веома погодно средство за изазивање техничко-технолошких удеса који веома често садрже елементе одређених кривичних дела којима се угрожавају здравље и животи људи, материјална добра и животна средина. Експлозивне материје су једна врста опасних материја, што недвосмислено указује на степен њихове опасности и разорне моћи приликом њиховог активирања. Имајући то у виду, у монографији се прво и износе садржаји који се односе на појам и поделу опасних материја, а потом на појам и врсте експлозивних материја, са посебним освртом на карактеристике и основне делатности са опасним материјама (производња, промет, транспорт и смештај) од значаја за процену ризика од извршења кривичних дела. У том контексту, на основу резултата спроведених истраживања, презентирани су мере заштите и надзора у производњи, промету, транспорту и складиштењу експлозивних материја с аспекта њиховог значаја за отклањање узрока и идентификацију ризика од извршења кривичних дела експлозивним материјама.

Из анализе начина извршења кривичних дела експлозивним материјама, што је од значаја за идентификацију ризика и њихову анализу, произашла је и класификација таквих кривичних дела у три основне групе. Тако, у прву групу спадају кривична дела која се могу извршити употребом експлозивне материје, али без њеног активирања, док другу групу чине кривична дела чије извршење подразумева активирање експлозивне материје. У трећу групу спадају кривична дела која у свом опису не садрже конкретна средства извршења, али, поред осталих средстава, могу да буду извршена и експлозивним материјама, при чијем извршењу такође долази до експлозије експлозивне материје.

У склопу процене ризика од извршења кривичних дела одговарајућа пажња је посвећена значају процене ризика у домену превенције, односно у спречавању извршења кривичних дела експлозивним материјама. Овај сегмент истраживања, сасвим логично, полази од појма и класификације ризика и методологије процене ризика од извршења кривичних дела у основним делатностима са експлозивним материјама, па до презентирања садржаја који се односе на конкретне методе које се могу користити у процени ризика од извршења ових кривичних дела. Полазећи од значаја процене ризика у домену рада са експлозивним материјама, поред националне правне регулативе и стандарда, извршена је и анализа међународних аката и стандарда од значаја не само за спречавање већ и за сузбијање кривичних дела која се врше експлозивним материјама. Оваква детаљна анализа указала је и на извесне недостатке у регулативи експлозивних и других опасних материја од утицаја

на предузимање превентивних мера у циљу спречавања техничко-технолошких удеса изазваних експлозивним материјама, посебно оних тежих који представљају и извршење кривичних дела, па је и уследила компаративна анализа усклађености националног законодавства са европским правом у овој области.

Полиција, која делује пре свега репресивно, има и значајну улогу у спречавању кривичних дела која се врше експлозивним материјама, па је стога и указано на могућности деловања полиције и Сектора за ванредне ситуације у домену процене ризика од извршења кривичних дела која се врше или се могу извршити употребом неке од експлозивних материја. С аспекта ефикаснијег превентивног деловања, посебно су потенциране слабости класичног реактивног концепта деловања полиције у односу на предности проактивног деловања и указано је на нужност и предност благовремене и потпуне сарадње полиције и Сектора за ванредне ситуације, као и на њихову сарадњу са другим субјектима.

Активност и међусобна сарадња полиције, Сектора за ванредне ситуације, јавног тужилаштва, привредних друштава и неких других субјеката од огромног је значаја за ефикасно спречавање кривичних дела која се могу извршити експлозивним материјама. У циљу успешније идентификације ризика од извршења кривичних дела експлозивним материјама и ефикаснијег предузимања мера за отклањање и смањење таквих ризика, указано је и на могућности превентивног деловања полиције након извршеног кривичног дела експлозивним материјама.

SUMMARY

Explosive material is very convenient mean for causing technical and technological accidents, which often contain elements of certain criminal acts that endanger the health and lives of people, property and the environment. Explosive material is just one sort of dangerous material or substance, which clearly indicates the degree of their danger and destructive power during their detonation. Considering this, in this monograph the content related to the concept and division of dangerous explosive material is mentioned and discussed first and then the concept and types of explosive material, with special emphasis on the characteristics and basic activities with hazardous substances (production, trade, transport and storage) which are important for the assessment of risk to commit the offenses. In this context, based on the research results, measures of protection and control in production are presented, according to place, transport and storage of explosive materials in terms of their importance for the elimination of the causes and recognizing risks of committing the criminal offenses by using explosive substances and material.

By analysing the methods of committing crimes using explosive materials, which is of importance for risk identification and analysis, I came up with classifying such offenses into three main groups. Thus, in the first group there are offences that can

be made by using explosive material, but without its detonation, while the second group consists of offences whose execution involves the activation of explosive material. The third group includes offences which by definition do not include specific means of execution, or, among other means, can be executed by explosive material, when the execution includes an explosion of an explosive substance or material.

As part of the risk assessment of committing criminal offenses an adequate attention is paid to the importance of risk assessment in the field of prevention, i.e. prevention of offenses where explosive substances are used. This segment of the research, logically, starts with the concept and classification of risk and risk assessment methodologies for committing offenses in basic activities with explosive materials, to presenting content related to specific methods that can be used for estimating the risk of committing of these crimes. Given the importance of risk assessment in the field of dealing with explosive material, in addition to national legal regulations and standards, an analysis of international laws and standards was carried out which is important not only for prevention, but also for the suppression of criminal offenses that are committed using explosive material. Such detailed analysis points to certain shortcomings in the regulation of explosive and other hazardous materials from the impact of taking the preventative measures in order to prevent technical and technological accidents caused by explosive material, especially those which due to their scale of usage are considered as criminal offences, and because of that a comparative analysis of the level of harmonisation of national legislation with European law in this area was carried out.

Police primarily acts in repressive way, and also has an important role in the prevention of crimes that are committed by using explosive material, and therefore it is pointed that there is a possibility for the police and the Department for Emergency Situations to take actions in the field of risk assessment of criminal offenses that are committed or can be committed by using some of the explosive material. From the aspect of more effective preventive action, the thing that is especially emphasised is the weaknesses of the classic reactive concept of the policing in relation to the benefits of proactive policing and it is pointed to the necessity and advantages of timely and complete cooperation between the police and the Department for Emergency Situations, as well as their cooperation with other entities.

Active and mutual cooperation between the police, the Department for Emergency Situations, the public prosecutor's office, companies and other entities is of huge importance for effective prevention of criminal offences that can be committed by explosive material. In order to successfully identify the risk of committing the offenses where explosive material is used and more efficiently take measures towards the elimination or reduction of such risks, it is pointed to the possibility of preventive policing after the offense was committed by explosive material.

